

Золоте зерно

Леся Храплива-Щур

Коли Борис і Зірка повернулися з вакацій, мама зараз почала великі порядки в хаті. Виймала докладнісінько все з кожної шафи та сховку. Переглядала, обтріпувала з пороху та знов складала, куди слід.

Борисові більшому мама дозволила обтирати деякі предмети вогкою шматинкою. А Зірка, що то ще навіть не ходить до садочку, стояла тільки і приглядалася збоку. Дивно їй було, що в них у хаті стільки речей, яких вона ніколи й не бачила.

— Мамо, а що це? А звідкіля це? — допитувалася весь час.

Аж ось мама взяла в руки дерев'яну коробочку, різьблену та викладену кораликами.

— Мама, а що в цій коробці?

— Це пам'ятка, що її возила всюди зі собою наша бабуса. Знаєш, та, що померла в Німеччині. Я ж розказувала вам! — пояснювала мама, перекладаючи якісь пожовклі мережива.

— А яка це пам'ятка? — не вгавала Зірка. — Можна поглянути в середину?

— Поглянь, тільки дуже уважай, щоб не розсипати!

Зірка взяла тремтячими ручками. Та ще й не встигла добре відчинити коробки, як з неї висипалися на всю долівку дрібні золотосірі зернятка.

— Бачиш, чи я тобі не казала?! — розсердилася мати.

— Тепер хоч позбирай!

Зірка і Борис стали пильно лабити навколішках та визбирувати зернятко за зернятком. Коли вже зсипали їх у коробку, а мама трохи подобріла, Борис спитав:

— Мамо, а що воно таке, те, що розсипалося?

— Це зерно пшениці із дідового поля біля Тернополя в Україні.

— А навіщо це зерно?

— Його мелють на муку, щоб спекти хліб.

— А навіщо пекти хліб, коли його можна купити у крамниці? — хотіла знати Зірка.

— В крамницю привозять його з пекарні. А в пекарні печуть його з муки. А муку мелють у млині з зерна, осьтакого, як це.

— А звідкіля беруть зерно? — не знав вже й Борис.

— Я ж казала тобі, що воно росте в полі! — вже нетерпеливилася мама, рівночасно виставляючи якусь велику картонову коробку на високу полицю.

— Ну, а звідкіля воно береться в полі? — хотів знати все до кінця Борис.

— Його сіють в землю і воно виростає — пояснювала далі мама, впоравшись вже з коробкою. — Так і наш дідусь сіяв кожного року зерно. Влітку з цього зерна виростало нове збіжжя з колоссям. А в кожному колоску багато-багато зерен. Збіжжя добре вдавалося, бо українська земля дуже багата і дає великі жнива. Тому й бабуса взяла зі собою з України те, що в нас було найдорожче, над чим працювали разом з дідусем все

своє життя.

— Мамо, а якби так посадити це зерно в глечик з землею? Я маю той глечик, що тітка принесла тобі в ньому квіти на іменини! То думаєш — виросло б? — не давав мамі спокою Борис. А Зірка тим часом вже давно перестала цікавитися зерном і пішла класти спати свою лялю-полтавку.

— Коли хочеш, спробуй! — сказала мама. — Дам тобі кілька зернят, але не більше. Хто знає, чи вони й зійдуть — їм же вже двадцять років!

Мама дала тих кілька зерен, Борис скопав землю у глечикую тою лопаткою, що нею Зірка копала на вакаціях пісок над морем, і посадив зернятка. Тепер щодня підливав і ждав.

Аж одного недільного ранку, пізньою вже осінню побудив усіх домашніх радісним криком:

— Росте! Росте:

І справді: поміж грудками землі видніли дві маленькі, блідозелені травинки. Тепер стали підливати та стежити, як вони підростали! Борис носився з глечиком від вікна, де сонце, до печі, де тепліше, і підливав пильно. Кожного ранку. А як котрого дня забув, то йдучи до школи, завертався ще навіть зі сходів, щоб пшеничка не сохла непідлита.

І травинки росли, і ставало їх щораз більше. А під весну вже хиталися на них, на високих стеблах, правдиві колоски.

Саме тоді тато купив хутір в горах далеко за містом. Дітям аж серце застукало, коли ввійшли вперше у свою власну хату. Тато помістив у куті поміж двома стінами ікону Матері Божої, обійняв дітей та сказав:

— Оце буде наша хата. Більшовики відібрали нам нашу хату й поле вдома, в Україні, а ми тут таки будемо мати свій шматок землі та дах над головою.

— То може... — промовив несміливо Борис, — то може я й посію тут свою пшеничку від бабусі?

— Що ж, тепер саме час висівати яре збіжжя! — сказав тато. — Попробуй, може виросте до літа.

На другу суботу Борис і Зірка везли автом в затиснених кулачках по жмінці вилущеного зерна. І так міцно затискали кулачки, щоб не розгубити! Мама скопала дві грядки під вікнами і на одній посадила мальви й соняшники, а на другій дозволила Борисові посіяти зерно. Та Борис не то, що сіяв, а клав обережно кожне зернятко в пухку землю і присипав старанно грудками землі, так, як тато радив: щоб не забагато і не замало. Зірка ходила за Борисом крок у крок та приговорювала: — Рости, рости пшеничко!

Кожної суботи, зараз після цього, як Борис повертався з української школи, всі сідали в авто та їхали на свій хутір. Там були повні руки роботи: малювали стіни, двері, одвірки, розставляли меблі, завішували занавіски. Мама прикрашувала всю хату вишивками, а тато сам майстрував полички на книжки: — Переберемося сюди на літо, то матимемо що читати. — казав.

А Борисова пшеничка росла! Борис розказав про неї вже всім товаришам у школі. А хто тільки приїхав до них у відвідини, того зараз провадив у город, щоб показати, яка пшеничка вже велика.

Літо вдалося цього року гарне і під кінець його пшениця мала вже знов колосся з такими смішними вусиками.

— На другий рік хоч ціле поле засівай! — зажартував раз тато, сидячи на ґанку.

— Добре, засіємо, таточку! — захопився цією думкою Борис.

— І будемо мати свій хліб? І мама спече з цієї муки пиріжки з варенням? — поцікавилася і собі Зірка.

— Так, і буде це справді наш хліб, не лиш того, що ти, Борисе, його виплекав, але й того, що зерно це справді з України! — відповів повагом тато.

— Як воно справді дивно, — став міркувати Борис. — Бабуся вивезла з дому тільки жмінку цієї пшениці, і бабу ся вже навіть померла, а з того зерна виросло так багато нового, і ще більше буде!

Може тато був би щось Борисові відповів, але саме привіз сусід косарку, що її направляв у себе, і розмова перервалася.

А якраз вночі після цієї розмови надійшла буря. Вже звечора радіо остерігало перед нею. Поки пішли спати, тато обійшов ще раз хату й повітку, щоб перевірити, чи все щільно позамикане та чи не остало яке приладдя надворі.

А ще й усі не послули — як почалося! Град з дощем барабанив по даху і по шибах. Блискавки краями раз-пораз небо, дерева тріщали під сильним вітром. Далі вже не знати було, чи це грім вдаряє, чи паде з лоскотом виламана гілляка з дерева. Все разом шуміло, свистіло, гуло. Зірка заховала голівку під подушку, тулячи до себе свою полтавку. Батько наставив тихесенько радіо-приймач, щоб почути звіти метеорологічної станції, а мама пересувала чотки в руках. Борисик лежав в ліжку з відкритими очима і думав:

— Тут нам безпечно в хаті, а бідна пшеничка осталася надворі, під градом і під вітром... Що з нею буде? Та як її було схоронити? Накрити чим? Чи може викопати з землею і посадити в скриньках у повітці? Таж від такого вона щойно могла б згинутися!

Думав, думав, а далі вже не знав, чи це грім гуркоче, чи козацькі самопали під Корсунем (саме в день читав про них книжку), аж урешті заснув.

Ранок був соняшний, але довкруги хати було повно слідів нічної бурі: обламані гілляки, прибиті до землі, обсипані квіти. Земля з грядок стікала з брудними струмками води по стежках. Борисик зірвався з ліжка і ще перед сніданням побіг поглянути на пшеницю.

Поглянув і тільки ахнув. Здавалося — буря особливо завзялася на цю грядку: всі стебла до одного були поламані, колоски перемішані з розмоклою, брудною землею.

Мама турбувалася побитими помідорами, тато електричними проводами, що лежали порвані на подвір'ї. А Борисові серце нило за пшеничкою, що то бабуся привезла аж з України, і що так гарно вже виросла була... Та ради на це не знав ніякої.

А просити маму, щоб дала ще кілька зерен пам'яткової пшениці — не мав відваги. До того ж

і літо вже кінчалося...

На другу весну батьки самі їздили напереміну, то одно, то друге, з Зіркою на хутір. Борисик оставався в місті, то з мамою то з батьком, бо мав дуже багато роботи: в школі українознавства кінчилося змагання в читанні українських книжок. Новацьке гніздо, де Борис був роевим, приготувляло "день новака" і Борис виступав у ньому. Мусів ходити часто на проби. А до того хотів обов'язково скласти другу новацьку пробу, щоб поїхати в табір вже юним орлям. А тут і в школі таке приключилося: вчитель сказав, що Володимир Великий був російський князь. Цього Борис не міг стерпіти: встав і сказав, що справді він був український князь, бо ж княжив у Києві, столиці України. А тоді вчитель доручив Борисові написати задачу, як то все було по правді. І ще одна робота, і то нелегка! Борис аж позичав книжки у братчика і в свого українського вчителя, щоб якнайрозумніше написати.

Мама з Зіркою поїхали вже на вакації, а Борис навіть ще остався з татом, щоб усе це покінчити.

Та час минав, і одного дня вони таки вже виїхали на добре на хутір. Борис не міг діждатися, коли то вже доїдуть, щоб розказати про все мамі.

— Мамо, мамо! — гукав з авта, ще поки батько спинив його перед хатою, — Я вже маю другу пробу, і здобув перше місце у читанні, і наш "день новака" вдавсь чудово, і мою задачу про князя Володимира помістила шкільна газетка!

— І я маю для тебе добру новину! — відповіла мама, показуючи на грядку під хатою. Там колихалися на зелених стеблах пишні колоски пшениці.

— Мамо, то ти купила зерна і посіяла його знов тут? — дивувався Борис. — Та таки вона вже не з України! — зажурився знову.

— Не треба було нічого купувати! — відповіла радісно мама. — Це зерно, що його буря оббила минулого літа, само зійшло знов. Я застала грядку вже зовсім зелену, коли приїхала сюди!

То це таки наше зерно? Воно не пропало! — чудувався Борис.

— Не пропало, бо це добре, українське зерно. Як його не нищити, завжди ще буйніше виросте! — додав тато, і обоє з мамою обійняли разом Бориса. Зірка всунулася і собі поміж їх сплетені руки, бо вона дуже любить пеститися.

А мама ще раз підтвердила:

Так, правда! Це зерно не пропаде, хоч куди його не завези!